

Nätverket Arkeologiskt Trä och Kemi

Datum 2013-09-12

Författare Yvonne Fors

Sammanfattning av diskussioner och synpunkter vid workshopen *Conservation Science - i praktiken*, 2013- 09-11, Röda Rummet, Historiska museet

Dagen inleddes med en förmiddagssession bestående tio stycken 7-minuterspresentationer av konservatorer och forskare. Efter lunch delades deltagarna in i diskussionsgrupper om 4-5 personer enligt dialogduksmodell med utvalda frågeställningar. Slutsatserna från gruppsamtalen sammanställdes skriftligt under en gemensam diskussion.

FRÅGOR PÅ DIALOGDUKEN

1. Implementering

Hur kan implementeringen av forskningsresultat i praktiskt konserveringsarbete förstärkas?

Beskriv exempel när det lyckats bra.

Vilka är hindren?

2. Empiri

Vilka praktiska frågeställningar/problem finns inom konservering av arkeologiskt trä, på kort och lång sikt?

3. Kunskapsbehov

Vilka är de stora forskningsutmaningarna för arkeologiskt trä och dess bevarande?

Vilken nyckelkunskap behövs?

Varför är den kunskapen viktig och vad ska resultaten användas till?

4. Öppen fråga

Vilka förväntningar har ni på nätverket?

SAMMANFATTNING AV GRUPPDISKUSSIONER

1 Implementering

Hur kan implementeringen av forskningsresultat i praktiskt konserveringsarbete förstärkas?

- Levande, aktiva nätverk och samarbete med kontinuitet. Utveckla och blås liv i redan befintliga nätverk med både konservatorer och forskare. Workshop med tydliga teman är ett bra sätt att mötas och där konservatorer uppmuntras lyfta relevanta frågor.
 - Kulturarvsforum (RAÄ)
 - Arkeologiskt trä och kemi
- RAÄ bör utgöra länken för ett närmare samarbete mellan konservatorer och forskare.
- Personalutbyte mellan institutioner och museer.
- Skapa och delta i utbildning och fortbildning, nationellt såväl som internationellt, t.ex. COST
- Behov av realistiska metoder; snabba, billiga, robusta.
- Informationsbrev där nya metoder och forskningsresultat beskrivs på ett lättillgängligt sätt. Detta nyhetsbrev bör spridas brett via nätverket och medlemmarnas olika kommunikationskanaler.

Beskriv exempel när det lyckats bra.

- PEG-impregnering
- Fe-extraktionsförsöken mellan SLU och Statens maritima museer, som en följa av Vasaprojekten.
- Ny vagg till Vasa

Vilka är hindren?

- Resursbrist; personal, ekonomi, kommunikation, etc.
- Brist på täta samarbeten mellan forskare konservator i alla led. Långsiktigt relationsbygge behövs. Överlämningsfasen är en kritisk punkt. Kommunikationen med forskaren måste få fortsätta en tid.
- Standardiseringar för metodik saknas (bidrar även till snedvriden konkurrens).
- Brist på dokumentation
- Utbildningsbrist
- Kritisk massa hos mottagaren saknas.
- Conservation Science-”tänket” behöver förstärkas (jmf. medicinområdet).

- Olika intressen hos forskare och konservatorer.
- Värdefulla föremål kontra nya, obeprövade analysmetoder och behandlingar.
- Konservativa (empiribundna) konservatorer provar ogärna nya metoder.
- Traditioner
- Intressekonflikt: folk försvinner mot nya mål, rädsla för förändring, alltför målinriktade forskare.
- Språkproblem. Forskare (naturvetare) och konservatorer använder olika språk och facktermer.
- Konservatorer behöver utveckla förmåga till tydlig fråge-/problemformulering.
- Konservering kräver enkla, snabba metoder.
- Olämpliga miljöer; t.ex. frånvaro av syre, luft, RH-stabilitet, temperatur, UV-ljus

2 Empiri

Vilka praktiska frågeställningar/problem finns inom konservering av arkeologiskt trä, på kort och lång sikt?

- PEG-impregnering
- Kompositföremål
- Få alternativa metoder (till t.ex. PEG) och nya konserveringsmedel
- Konserveringsmedlets roll för konserveringen
- Stora föremål begränsar metodval, kräver olika strategier
- Bedömningar vid omkonservering: om, hur?
- Reversibilitetsfrågan

- Fe-lakning: om, hur, när avsluta? Saknar gränsvärden och enkla bedömningsverktyg
- Utvecklingen kring vrak både in situ och på museer
- Nedbrytningshastighet med koppling till hastighet
- Kemiska markörer för hållfasthet och nedbrytning
- Andra metaller roll i trä (t.ex. Cu)
- Vad ska analyseras, vilka parametrar är viktiga?
- Icke-destruktiva metoder
- Metodutveckling
- Billigare, mer lättillgängliga analysalternativ
- Materialutveckling

- Inriktning på andra träslag än ek, furu
- Kunskap om trä (karakterisering)
- Saknar referensmaterial/-prover (långtidsbevakning)
- Saknar metodstandardiseringar
- Saknar riktlinjer
- Kvalitetssäkring
- Konkurrens (uppdragskonservering)
- Behövs mer uppföljning, utvärdering (utarbete mer generella rutiner)
- Konservator och beställare är olika personer. Uppföljningen faller ofta på en tredje part.
- Oklart vad beställaren vill ha (uppdragskonservering)
- Ointresse från beställare
- Okunskap hos arbetsgivaren
- Tidsbrist
- Svårt att bedöma tidsåtgång mellan fyndmottagande – konservering – utställning

3 Kunskapsbehov

Vilka är de stora forskningsutmaningarna för arkeologiskt trä och dess bevarande?

Vilken nyckelkunskap behövs?

Varför är den kunskapen viktigt och vad ska resultaten användas till?

- Förutsättningar för trä i olika akvatiska miljöer och på land samt sedimentens inverkan på bevarandet
 - Förstå nedbrytningsmekanismerna i olika miljöer och under olika betingelser.
 - Vilka faktorer styr bevarandet (in situ och i museer)?
 - Bekämpa biologiska och kemiska nedbrytningsprocesser
 - Tidsberoende vid nedbrytningsprocesser
 - Bedömningsmetoder vid nedbrytningen
 - Mer exakta metoder som komplement till visuell bedömning, indikatorer/markörer för bevarandestatus.
 - Metaller roll (utöver Fe)
 - Visualiseringstekniker (tomografi, mikroskopi, synkrotronmetoder, etc.)
 - Icke-destruktiva metoder
 - Mobila instrument
 - Andra träslag (utöver ek, furu)
 - Riktlinjer för forskningen, tydliga mål
 - Långsiktighet: Behålla kompetens (doktorander försvinner efter disputation).
-
- Identifiera problem med implementeringen och lösa dem
 - Kriterier för vad som ska konserveras och hur
 - Utvärdering av konserveringsinsatser
 - Hur hållbara och långvariga är konserveringsinsatserna?
 - Konserveringsmetodens/-medlets roll
 - Omkonservering: behov, om, hur, varför?
 - Inventering av magasin
 - Kategorisering av heterogent material
 - Konservatorers hälsa och arbetsmiljö
 - Mer naturvetenskap/teknik till konserveringsområdet

4 Öppen fråga

Vilka förväntningar har ni på nätverket?

- Kontinuitet!
 - Regelbundna nätverksmöten (minst 1 ggr/år) med tydlig frågeställning och program
 - Samarbete och kommunikation över gränserna; forskare, konservatorer, myndigheter
 - Forskare och konservatorer formulerar frågor tillsammans.
 - Överlappa glappet mellan forskning och praktik
 - Öppenhet och tolerans
 - Kunskapsutbyte
 - Forum för idéer
 - Feedback av arbetsinsatser, metoder, utvärderingar via t.ex. workshops
 - Skapa workshops/kurser med tydliga teman
 - Resurs vid utbildning/fortbildning (mot universitet etc.)
-
- Skapa tydlig målbild
 - Inventera kompetens inom nätverket/området
 - Förhindra kompetensbortfall, hitta "försvunna" personer/kompetens
 - Skapa referensbas över befintliga institutioner, teknik, kompetens
 - Skapa kunskapsbank
 - Skapa kritisk massa
 - Praktisk hands-on-info
 - Sammanföra människor, institutioner med liknande intressen
 - Ge RAÄ kunskapsunderlag att kunna stötta verksamheten
 - Fungera som samlad röst mot/med RAÄ för att föra fram fältets behov, vilja och önskemål uppåt.
 - Lobbyism
 - Finansiering/resurser
 - RAÄ koordinerar, samlar, sprider information
 - Tillgängliggöra nya rön och råd lättförståeligt
 - Omvärldsbevaka
 - Hjälpa att introducera moderna tekniker
 - Återplacera Sverige på världskartan
 - Knyta kontakter, på sikt även internationellt

Inom vilket konserveringsområde är utvecklingsbehoven störst?

Under hösten 2013 genomförde Riksantikvarieämbetet den första workshopen med nätverket Arkeologiskt trä och kemi; *Conservation Science – i praktiken*. Där uttryckte deltagarna ett genomgående behov av kontinuitet, inte bara inom forskningssamarbeten utan också i kommunikation och fortbildning. Det uttrycktes även intresse för återkommande nätverksmöten och workshops med konkreta teman. Önskemål fanns också om att Riksantikvarieämbetet ska leda arbetet med utformningen av riktlinjer för konserveringsarbete.

Kort därefter skickade Riksantikvarieämbetet ut en lista med förslag på konserveringsområden och -metoder med störst behov av utveckling. Deltagarna fick rösta fram förslag med högst prioritet.

Följande tre områden ansågs ha högst utvecklingspotential

1. Val av konserveringsmedel och användandet av tillsatser
2. Järnextraktion ur arkeologiskt trä
3. Alternativ till PEG

Detta utfall kommer att vara vägledande vid planeringen av kommande workshops med nätverket Arkeologiskt trä och kemi under 2014.

Lista med samtliga förslag på konserveringsområden

- Järnextraktion ur arkeologiskt trä
- Val av konserveringsmedel och användandet av tillsatser
- Alternativ till PEG
- Ammoniakbehandling
- In situ-burial
- Återdeponering på land
- Omkonservering av alunbehandlade föremål
- Konservatorers hälsa och arbetsmiljö

Kontakt: Yvonne Fors, yvonne.fors@raa.se, tfn 08-5191 8015, projektledare, Förvaltningsavdelningen.